

Світовий Конгрес Українців провів річні збори та оголосив пріоритети на 2021 рік

18 жовтня 2020 року Світовий Конгрес Українців (СКУ) провів Річні загальні збори, на яких підбив підсумки попереднього року та визначив пріоритетні завдання на 2021 рік. Участь у віртуальних Річних зборах взяли представники 56 організацій із 32 країн світу, понад 170 учасників та гостей.

Урочиста частина зборів розпочалася з Гімну України у виконанні Українського народного ансамблю «Вітер» з Едмонтон (Альберта, Канада), спільної молитви та хвилини мовчання в пам'ять про полеглих захисників України. Блаженніший Святослав, Глава Української Греко-Католицької Церкви у своєму посланні на відео та Блаженніший Митрополит Епіфаній – предстоятель Православної церкви України у відеозверненні благословили всіх учасників зборів та їхні майбутні мудрі рішення.

Серед почесних гостей до події долучилися послы до представники дипломатичних місій, представники українських та міжнародних організацій, бізнесу. З нагоди річних зборів до СКУ надійшли вітальні листи від Президента України та Голови Верховної Ради України, Послів України, Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою (МІОК) та інших ключових партнерів СКУ.

«Українці за кордоном є тим епіцентром, який

сприяє розвитку глобальної мережі друзів України та формує коаліцію на підтримку курсу реформ та європейської інтеграції України», – наголосив Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль у своєму відеозаписі з нагоди річних зборів.

«Консолідоване і організоване Світовим Конгресом Українців закордонне українство – це міцна армія народної дипломатії» – зазначив Міністр закордонних справ Дмитро Кулеба.

Одним із важливих моментів річних зборів стало вручення Другому Віце-президенту СКУ, Голові Світової Федерації Українських Жіночих Організацій (СФУЖО) Анні Кісіль відзнаки Президента України – Хреста Івана Мазепи, урочисто проведене Послом України в Канаді Андрієм Шевченком.

Представляючи річний звіт СКУ, Президент Світового Конгресу Українців Павло Грод наголосив на основних пріоритетах роботи СКУ на наступний рік: протидія агресії та дезінформації РФ, розбудова України як сучасної демократичної заможної держави та розвиток українського світу.

«Мусимо служити нашій світовій українській громаді і таким чином її зміцнювати та здобувати ще більше сильних прихильників Україні. У наступному році ми продовжимо зміцнювати міжнародну коаліцію на підтримку України, спри-

яти мирним процесам та деокупації Криму, підтримувати реформи в Україні й розбудовувати процвітаючі українські громади у світі», – заявив Президент СКУ Павло Грод. «Закликаю всіх приєднатися до форуму світового українства «Єднаємось Україною» у 2021 році, запланованого 25-26 серпня 2021 року до 30-річчя відновлення незалежності України».

За Союз русинів-українців Словацької Республіки, як членську організацію СКУ, взяли участь 5 делегатів.

* * *

У переддень річних загальних зборів СКУ відбувся відкритий для широкого кола віртуальний форум «Єднаємось Україною» 17 жовтня та закриту частину 18 жовтня, в якій взяла участь рекордна кількість учасників – понад 170 з різних куточків світу.

Представники українських громад, які були спікерами, долучилися до підготовки відеосюжетів, взяли участь у дискусіях круглих столів.

Новий формат Річних загальних зборів дозволив охопити всі найважливіші моменти для підведення підсумків спільної праці та планування майбутньої діяльності.

Наступні Річні загальні збори, включно з форумом «Єднаємось Україною», відбудуться 25-26 серпня 2021 р.

За матеріалами СКУ.

▲ На фото організатори виставки, вліво завідувача редакцією редакції для національних меншин Словацького телебачення Люба Кольова.

Виставка «Найкращі місця України»

Як ми вже інформували, в рамках Днів України 2020 в Кошицях з дотриманням діючих епідеміологічних розпоряджень 8 жовтня 2020 р. у співпраці з управою міської частини Кошиці – район Тягановець в приміщенні адміністрації вдалось підготувати виставку «НАЙКРАЩІ МІСЦЯ УКРАЇНИ – NAJKRAJŠIE MIESTA UKRAJINY». В організаційну підготовку виставки світлин, українських книг і рукописів, зібраних Іриною Мацко, включилися староста міської частини пан Мілош Ігнат, голова виконавчої Ради пані Беата Земкова та інші зацікавлені особи.

Українську пресу Словаччини

– газету «Нове життя», журнали «Веселка» та «Дукля» – можна читати за такою адресою:

4hvyliia.com/zmi

Про новини діяльності Союзу русинів-українців Словацької Республіки, чим живе українська громада Словаччини можна довідатись, відкривши фейсбук чи веб-сторінки:

<https://www.facebook.com/rusiniukrajincislovenskejrepubliky/>

<http://www.ukrajinci.sk/index.html>

<https://zakarpattya.net.ua/>

Річниці та ювілеї (З діяльності Союзу русинів-українців СР)

30 Фестиваль духовної пісні в Сніні. Під знаком питання стоїть 48 огляд народних пісень «Маковицька струна» в Бардієві і Пряшеві. Не вдалось провести ні цикл програм під назвою «Не забудь свою коліску» в окремих селах регіону.

Поруч з фестивалями і святами СРУСР організує різні бесіди, концерти, семінари, конференції, організовані, як правило, з нагоди річниць і ювілеїв. З них вдалось провести лише кілька.

Цього року це 30-річчя заснування Союзу русинів-українців Словацької Республіки (20.1.1990), 75-річчя виникнення Української Народної Ради Пряшівщини (УНРП, 1.3.1945), 75-річчя з дня виходу першого номера газети УНРП «Пря-

шевщина» (18.3.1945, останній номер вийшов 16.8.1951 р.), 75-річчя від дня заснування Реферату українських шкіл в Кошицях (4.5.1945), 65-річчя з дня проведення Огляду народної творчості в Меджилабірцях, що став передвістям організування Свята культури русинів-українців Словаччини у Свиднику (4. – 5. 6. 1955). Ці річниці і ювілеї знайшли своє місце на сторінках української преси Словаччини – газети «Нове життя» і журналів «Дукля» та «Веселка».

Статтями, довідками і нарисами українська преса відмітила 155-річчя з дня смерті Олександра Духновича, 170-річчя з дня народження Юлія Ставровського-Попрадова, 185-річчя з дня народження письменника,

церковного діяча Анатолія Кралицького, круглі життєві ювілеї актриси Евеліни Гвань та співачки Марія Мачошко (80), 220-річчя з дня смерті мовознавця, церковного діяча Арсенія Коцака, пригадала ювілеї істориків Гядора Стрипського, Андрія Ковача, Василя Грини, педагогів Йосифа Танчина, Степана Глогинця, мовознавця Василя Латти, культурно-освітніх діячів, серед них Івана Лаби, Юрія Кундрата, співака Йосифа Пригоди, громадського діяча Петра Жидовського і т.п.

Поруч з тим, на сторінках нашої преси окремими статтями і нарисами були відмічені 125-річчя Дениса Зубрицького, 105-річчя письменника Андрія Куська, 100-річчя з дня народження Єви Бісс, Михайла Сабодоша і Михайла Шмайди, 90-річчя Юрія Варги, Михайла Мольнара, Михайла Романа, 75-річчя Єви Олар, 70-річчя Івана Яцканіна та Надії Вархол. Нагадаймо при цій нагоді,

що 100-річчя з дня народження прозаїка Михайла Шмайди відмітила Національна спілка письменників України, опублікувавши на своєму сайті його оповідання «Помста». Михайло Роман на сторінках газети «Український погляд» (Київ, 26.10.2020) знайомить читачів з особливостями творчої манери і колоритом оповідань Михайла Шмайди. Роман Михайла Шмайди «Роз'їзди» (Пряшів, 1969) можна прочитати вже і в електронній бібліотеці Diasporiana.org.ua. Йосиф Сірка (Канада) пригадує життя і творчість Михайла Шмайди статтею під назвою «Перший лемко, творчість якого визнали в Європейському Союзі» ([Zakarpattya online](http://Zakarpattya.online), 30.10.2020). [Zakarpattya online](http://Zakarpattya.online) тут же пропонує читачам нарис Любці Баботи під назвою «Ювілей визначного українця. До 90-ліття Михайла Романа з Пряшівщини».

Вітання з нагоди життєвого ювілею

Світова федерація українських лемківських об'єднань привітала заступника голови Центральної ради СРУСР Павла Богдана з нагоди його життєвого ювілею.

У листі-вітання, між іншим, сказано:

Вельмишановний пане Павле!

Нещодавно, 18 жовтня 2020 року, Ви відзначали свій 70-літній ювілей.

Світова федерація українських лемківських об'єднань сердечно вітає Вас, пане Павле, як члена Президії СФУЛО, голову Центральної ради Союзу русинів-українців Словацької Республіки (СРУСР), відомого журналіста, редактора української редакції Словацького радіо в Пряшеві, депутата Словацького

Парламенту (1992–1994), з Вашим світлим ювілеєм!

Прийміть наші найщиріші побажання міцного здоров'я, великого життєвого щастя, невичерпної енергії, нових ідей, високих звершень та плідних здобутків у Вашій невтомній праці задля збереження і примноження культурних надбань русинів-українців Словацьчини!

Многих і благословенних Вам літ!

За значний внесок у діяльність світової української лемківсько-русинської

спільноти та з нагоди Вашого ювілею Президія Світової федерації українських лемківських об'єднань нагороджує Вас Почесним ювілейним іменним нагрудним знаком СФУЛО «Павлу Богдану – 70».

**Ярослава ГАЛИК,
голова СФУЛО.**

Публікація «NÁRODNOSTNÉ MENŠINY – ZOZNÁMME SA»

Державний педагогічний інститут у співпраці з експертами підготував публікацію під назвою «NÁRODNOSTNÉ MENŠINY – ZOZNÁMME SA». Мета публікації – представити в стислому вигляді задокументований історичний взаємозв'язок життя національних меншин у Словацьчині.

Публікація призначена для педагогічних працівників основних шкіл. Дає огляд того, які національні меншини проживають у Словацьчині та відбирає найцікавіші моменти, які їх характеризують. На кількох сторінках видання представлені історичні події, пов'язані з національними меншинами, по-

казано сьогодні через важливі особистості, звичаї та традиції, які є характерними для них. Розділи доповнені цікавими фактами, картинками, що ілюструють особливості даної національної меншини. Уважно прочитавши, ми дізнаємось багато спільних рис, які перетинаються з історією та сучасністю національних меншин та мажоритарного народу.

Завдяки всебічності та складності теми, видання представляє найважливішу інформацію про національні меншини і не має амбіцій відповідати на всі питання з історії Словацьчини. Це має допомогти

нам зрозуміти, що, незважаючи на багато різних речей, ми маємо ще більше того, що нас об'єднує, і ці знання мають призвести до взаєморозуміння та поваги до особливостей, а отже, до вкрай необхідного мирного співіснування.

Видання було результатом реалізації Плану дій щодо захисту прав осіб, що належать до національних меншин та етнічних груп, на 2016-2020 роки, який був затверджений Урядом Словацької Республіки. ДПІ був співпрацюючою організацією завдання.

Публікацію можна знайти серед навчальних текстів.

Землевласники для утримання нових поселенців на території своїх маєтків толерантно ставилися до звичаєвого права,

дозволяючи їм обирати свою владу (старостів, присяжних, десятників, лісників, інколи і шолтисів).

У деяких селищах протягом століття населення змінювалося декілька разів. Майже завжди новосельцями були русини. Великою катастрофою в XVI – XVII ст. для русинів, як і для цілої України, Польщі та Угорщини, була навала турків, котрі спалювали міста й селища, убивали жителів та брали в полон здорових чоловіків і жінок. З молодих хлопців виховували безжалних вояків – яничарів. Усе це знайшло відображення у фольклорі русинів Словацьчини: піснях, легендах, переказах.

У 1526 році в битві під Могачем османські турки знищили угорську армію, убили короля Людовіта II Ягеллонського і впродовж двох десятиріч завоювали майже всю територію Угорської імперії. Угорська шляхта, що отримала поразку, утікала на окраїни Угорщини – на землі сучасного Закарпаття та Словацьчини, де реалізовувала своє економічне положення, причому весь тягар і всі складнощі переносилися на місцевих словацьких та руських селян і пастухів.

Русини сучасної території Східної Словацьчини до XV ст. були релігійно підлеглими православному єпископству в Пе-

ремишлі в українській Галичині, котра об'єдналася з Римом у 1596 році Берестейською унією. Українська Галичина в той час (а також і набагато раніше) забезпечувала русинів Східної Словацьчини релігійною літературою, іконами, церковними потребами та іншим. Перемишльське єпископство посилало за Карпати своїх священників і місіонерів. З півночі та сходу, тобто з території сучасної України, приходило також багато людей, які селилися в руських селах або засновували нові поселення. Уже в XV ст. з Перемишльського єпископства було виокремлено Мукачівську єпархію. Під її юрисдикцію підпадали також русини сьогоднішньої Словацьчини.

Повертаючись назад, хочемо згадати, що після розколу християнства на західну та східну церкви в 1054 році русини Карпатського регіону (так само, як і інші східні слов'яни) залишилися прихильниками первісного візантійського віросповідання – інакше кажучи, стали православними. Це аж ніяк не подобалося римо-католицькій верхівці Угорщини, яка намагалася будь-якою ціною повернути їх на католиків. Тиск з боку римо-католицької верхівки з часом істотно посилювався.

Перша спроба об'єднати православних віруючих Східної

Словацьчини з Римом відбулася в православному монастирі села Красний Брід 1614 року, однак вона не була вдалою через рішучий опір зібрання віруючих. Вони вигнали з монастиря перемишльського єпископа Атанасія Крупецького, який у супроводі власника Гуменського панства Юрія Друґета прийшов оголосити вірянам про об'єднання з Римом. Дещо пізніше, 24 квітня 1646 року, в Ужгородському замку на зібранні 63 священників на чолі з єпископом Петром Партенієм Унія з Римом була таємно проголошена. Імена священників (окрім шести деканів) до сьогодні невідомі. Ужгородська унія надала рівні права «руській вірі» (яку до того часу духовна та світська верхівка вважала язичницькою) з римо-католицькою. Це в той час було позитивним явищем для подальшого розвитку русинів.

Вищезгаданий економічний тиск шляхти на місцевих жителів здебільшого не сприймався позитивно. Руські пастухи та піддані селяни свій протест проти угорських землевласників виражали нападами на їхні маєтки, тобто ставали опришками. Опришківський рух був поширеним в Західних Карпатах від XV ст. Дружина опришка Федора Головатого (Главату) з Руської Волової написала в 1493 році лист з погрозою м. Барді-

«Дукля», №5/2020

П'ятий номер літературно-мистецького і публіцистичного журналу «Дукля» Спілки українських письменників Словацьчини друкує добірку віршів представниці «празької школи» в українській поезії Оксани Лятуриної. Широко представлена в журналі проза: Йолана Голенда «Хочу бути красивою», Тетяна Белімова «Зірка Сонце» і «Подарунок із Гельсінкі», Максим Бутченко – уривок з роману «Куркуль», Григорій Косинка «Мати». В перекладі на україн-

ську журнал друкує оповідання Рудольфа Яшика «Попеляста ворона». В розділі публіцистики Михайло Роман аналізує прозу творчості Михайла Шмайди з нагоди недожитого 100-річчя прозаїка, Микола Мушинка публікує нарис про життя і діяльність академіка Миколи Жулинського. Станіслав Кульчицький рецензує книжку М. Вегеша та С. Віднянського «Августин Волошин – «батько» карпатоукраїнського народу».

Журнал друкує репродукції картин художника Богдана Гостиняка.

-мі-

Розстріляне відродження

83 роки тому у розпал радянського великого терору в урочищі Сандармох у російській Карелії відбулася одна з найбільших каральних операцій НКВС.

Більшовики перетворили Соловецький монастир на концтабір. Упродовж п'яти страшних ночей з 27 жовтня по 4 листопада 1937 року 1111 його в'язнів були розстріляні сталінськими катами. Серед них – кілька сотень українських селян, політиків, вчених, письменників, митців та священників.

Загалом на площі 10 гектарів у 1930-х роках органи НКВС розстріляли понад 9500 осіб 58 національностей, серед яких – більше 300 українців. Серед найбільш відомих українців-жертв катів, відомих як «Розстріляне відродження», – Лесь Курбас, Микола Куліш, Микола Зеров, Марко Вороний, Валер'ян Підмогильний, Сергій

Грушевський, Володимир Чехівський, Антон, Остап і Богдан Крушельницькі, Павло Филипович, Олекс Влизько, Валер'ян Поліщук, Григорій Епик, Олекс Слісаренко, Михайло Ялович та багато інших, що були знищені фізично, тобто були страчені, померли в концтаборах чи вчинили самогубство. Такою високою стала ціна спротиву українців тоталітарному режиму.

Збережені свідчення, документи, записи, перекази – усе це дочекалося свого часу. Ніби піднявся з глибини цілий затоплений материк, аби змінити нашу уявлення не лише про минуле, але й про нас самих, про сьогодні й майбутність.

Згадки про репресованих і замучених десятиліттями так чи так жили український спротив радянській владі.

Духовний фронт України.

РУСИНИ-УКРАЇНЦІ СЛОВАЧЧИНИ У ДЗЕРКАЛІ СТАТИСТИКИ (2)

шкури лисиці, попругу на коня, вовняну ковдру, двох гусей, фунт (0,56 кг) масла, одного перепелятника та кролика. Замість перепелятника можна заплатити один золотий, замість кролика – шість динарів. Православний священник, який господарює у селі, повинен віддавати кожен другий рік забійного вола; якщо не займається бджолярством і не віддасть дев'ятої частини меду, має щороку віддавати фунт масла.

Пастуша незакріпачена родина повинна від двору щорічно сплачувати: а) податок у сумі двох золотих на Михайла та один золотий на Юрія, загалом три золотих на рік; б) воеводський (вайдовський) податок на Різдво – двадцять динарів, на Великдень – двадцять динарів, разом сорок динарів щороку. У межах податку необхідно віддати панові двадцять частину від отари овець; якщо отара мала (до десяти овець), тоді – одну вівцю, одну міру вівса, дванадцять курей, десять курячих яєць (на Великдень), дев'яту частину зі свиней і бджіл, голбу (0,75 л) масла, 500 штук ґонтів (дренків), замість кролика заплатити 6 динарів, 40 динарів замість великої рогатої худоби»⁶.

**Микола МУШИНКА,
Олександр МУШИНКА.**

⁶ Uličný F. Dejiny osídlenia Zemplínskej župy. – S. 150–151.

